

<https://doi.org/10.62837/2025.9.387>

KƏMALƏ MƏMMƏDOVA
ADU
Rəşid Behbudov 134
kamalammdova@gmail.com

AZƏRBAYCAN VƏ FARS DİLLƏRİNDƏ ZƏRF XÜLASƏ

Aparılan tədqiqatdan alınan nəticələr budur ki, həm Azərbaycan dilində, həm də fars dilində zərf müstəqil nitq hissələrindən biridir.

Hər iki dildə zərflər quruluş etibarını ilə üç qrupa bölünür. 1) sadə 2) düzəltmə 3) mürəkkəb zərflər.

Həm fars həm də Azərbaycan dillərində sadə zərflər qrupuna yalnız bir kökdən ibarət olan zərflər daxildir. Hər iki dildə düzəltmə zərflər sadə zərflərə və digər nitq hissələrinə müəyyən söz düzəldici şəkilçilərin artırılması ilə əmələ gəlir. Hər iki dildə mürəkkəb zərflərin əmələ gəlməsində iki və ya daha çox müstəqil sözün iştirakı zəruridir. Müstəqil sözlərlə yanaşı müəyyən şəkilçilər də iştirak edə bilər.

Azərbaycan dilində zərfin beş mənə növü var. Bunlar

- 1) Tərzi hərəkət zərfləri
- 2) Zaman zərfləri
- 3) Kəmiyyət zərfləri
- 4) Yer zərfləri
- 5) Səbəb zərfləri

Fars dilinin qrammatikası kitablarında zərfin yuxarıda göstərilən növləri ilə yanaşı inkar və oxşarlıq bildirən növləri də verilmişdir.

Zərflərin dərəcələnməsi hər iki dildə müşahidə edilir. Zərflərin dərəcəsi hər iki dildə həm morfoloji həm də sintaktik yolla aparılır. Morfoloji yolla hər iki dildə adi dərəcədə olan zərflərə şəkilçilər artırılır. Sintaktik yolla isə hər iki dildə zərflərin əvvəlinə müəyyən ədatlar artırılır.

Tədqiqatdan belə nəticəyə gəlmək olur ki, hər iki dildə zərflərin xüsusiyyətləri eynidir.

Açar sözlər: zərf, sadə zərflər, düzəltmə zərflər, mürəkkəb zərflər, sintaktik

I fəsil. Azərbaycan dilində zərf və onun fars dilində qarşılığı.

Fars və Azərbaycan dillərində müstəqil nitq hissələrindən biri də zərfdir.

Zərfin digər nitq hissələrindən (feldən başqa) fərqli xüsusiyyəti onu bilavasitə, iş, hal, hərəkət və hadisənin əlamətini, keyfiyyətini, vəziyyətini, məkan və zamanını bildirməkdən ibarətdir. Bu baxımdan zərf fəle bilavasitə bağlı, başqa sözlə feldən asılı bir nitq hissəsidir; fəlin “qulluqçusudur”. Məhz bu xüsusiyyətinə görə zərf sifətə çox oxşayır. Çünki sifət də isimlə bilavasitə bağlı olub ondan asılıdır.

Deməli, zərf də, sifət də ayrılıqda müstəqil nitq hissələri olmaqla yanaşı hər ikisi əlamət, keyfiyyət, necəlik və s. bildirmək baxımından şəriklidir. Fərqli cəhət arasında isə sifət əşyanın əlamət, keyfiyyətini, necəliyini bildirir, zərf isə hərəkətin, işin, hadisənin əlamət, keyfiyyət və necəliyini bildirir. Onların göstərilən şərikli xüsusiyyəti hər iki dildə bəzi sözləri sifət yaxud zərf olmasını ayırt etməkdə çətinlik yaradır. Belə sözlərdən Azərbaycan dilindəki yaxşı, pis, şirin, məzəli, gözəl və s. fars dilində

زیبا بد خوب شیرین بامزه جالب و غیره

kimi sözləri göstərmək olar. Hər iki dildə yuxarıda göstərilən tipli sözlərin qrammatik mövqeyini, yəni onların sifət və ya zərf olmasını düzgün və inandırıcı şəkildə müəyyən etmək yalnız mətn daxilində mümkündür. Mətdən xaricdə isə həmin sözləri sifət də hesab etmək düzgün olar, zərf də. Məsələn: Bu kitabda maraqlı (yaxşı, məzəli...) hekayələr var.

در این کتاب حکایات جالب هست

Sözlərinin sifət olması heç bir şübhə doğurmur.

Tarix müəllimi çox maraqlı (məzəli yaxşı şirin) danışır.

معلم تاریخ جالب حرف می زند

Bu cümlələrdə isə həmin sözlərin zərf olmasına şübhə etmək olmaz.

Həmçinin Azərbaycan dilindəki gecə gündüz səhər axşam günorta və s. kimi sözlər ayrılıqda götürülərkən ismin bütün qrammatik kateqoriyalarında – hal kəmiyyət və mənsubiyyət kateqoriyalarında işləyə bilərlər. Belə olduqda onları isim

Hesab etmək daha inandırıcı və məntiqlidir. Məsələn Səhər (axşam gecə) heç vaxt

Yadımdan çıxmaz. Səhərdən axşama kimi yorulmadan işləyir axşamlar oxuyur.

Gecəsi gündüzü kitab oxumaqdır.

Misalardan görüldüyü kimi səhər axşam gecə gündüz sözləri ismin hal

Cəm və mənsubiyyət şəkilçilərini qəbul edərək işlənmişdir.

Eyni mənzərə fars dilində müşahidə edilir. Məsələn:

او از صبح تا غروب کا می کند

روزها کار میکند شبها درس می خواند

دانش طالب و بزرگی آموز

Lakin qeyd etmək lazımdır ki istər Azərbaycan dilindəki istərsə fars dilindəki zaman anlamlı sözlər də konteksdəki işləmə yerinə görə həm isim kimi götürülə bilər. Məsələn qaranlıq zülmət gecə- شب ظلمانی شب تاریک

İşıqlı gündüz – روز روشن

Bu tipli sözlər çox hallarda zaman anlamlı iş hərəkət hadisə ilə bağlı olub zərf-zaman zərfi mənasında işlənilir

Məsələn O gündüz oxuyur

او روزها درس می خواند

Bacım axşam kinoya getmişdi

خواهرم شب به سینما رفته بود

Dostum bizə dünən axşam gəlmişdi رفیقم به خانه ما دیشب آمده بود
Əlbəttə belə misalların sayını istənilən qədər artırmaq olar.

1.1 Zərflərin quruluşca növləri

Hər iki dildə zərflər quruluş etibarilə üç qrupa bölünür 1) sadə 2) düzəltmə və 3) mürəkkəb zərflər.

Sadə zərflər-

Məlumdur ki hər iki dildə sadə (əsli) zərflər qrupuna yalnız bir kökdən ibarət olan zərflər daxildir.Müqayisə edin

tez زود

gec دیر

əvvəl اون

yavaş یواش

ahəstə اهسته

indi حالا

sonra بعد

cəlləd فورا

yuxarı بالا

Düzəltmə zərflər

Hər iki dildə düzəltmə zərflər sadə və digər nitq hissələrinə müəyyən sözdü-
zəldici

Şəkilçilərin artırılması ilə əmələ gəlir.

Yavaşca یواشکی

Azca کمی

Mehribancasına مهربانانه

Mehribanlıqla ضمیمانه

Ayrılıqda جداگانه

Birdən ناگهان

Qeyd etmək lazımdır ki fars dilində düzəltmə zərflərinin əmələ gəlməsində əsas
rolu ön şəkilçilər oynayır. Ön şəkilçilər əsasən bunlardır بدون نا به بی با

Həmin ön şəkilçiləri həm fars həm də ərəb mənşəli sözlərin əvvəlinə artılarkən
düzəltmə zərflər əmələ gəlir.Bəzi hallarda iki ön şəkilçi yanaşı işləyə bilər.

Məsələn

Şiddətli şiddətlə بشدت

Sürətlə sürətli سرعت

əşəbiliklə əsəbi با غضبانیت

etinasızcasına بابی اغتتایی

şübhəsiz بدون شک

oğrunca	بزدکی
çətinsizliklə	بی زحمت
çətinliklə	بسختی

Mürəkkəb zərflər

Hər iki dildə mürəkkəb zərflərin əmələ gəlməsində iki və daha çox müstəqil sözün

İştirakı zəruridir müstəqil sözlərlə yanaşı müəyyənşəkilçilər də iştirak edə bilər.

Məhz bu baxımdan mürəkkəb zərflərin düzəldilməsində iki üsuldən istifadə olunur

1) Sintaktik üsul

1) Sintaktik – morfoloji üsul.

Sintaktik usulla əmələ gələn mürəkkəb zərflər

Hər iki dildə mürəkkəb zərflər müxtəlif nitq hissələrinin sadəcə olaraq təkrarlanması ilə əmələ gəlir. Müqayisə edin

İsmin təkrarlanması ilə

Dəstə-dəstə	دسته دسته
Tikə-tikə	تیکه تیکه
Parça-parça	پاره پاره
Sürü-sürü	گله گله
Adım-adım	قدم قدم
Sifətin təkrarlanması ilə	

Ağır-ağır	سنگین سنگین
Boş-boş	خالی خالی
Yavan-yavan	اهسته اهسته
Yumşaq-yumşaq	نرم نرم
Şirin-şirin	شیرین شیرین
Böyük-böyük	بزرگ بزرگ
Sayın təkrarlanması ilə	
Bir-bir	یک یک
Beş-beş	پنج پنج
On-on	ده ده
Yüz-yüz	ضد ضد

Min-min	هزار هزار
Az-az	کم کم

Çox-çox خیلی خیلی

Bəzi sadə zərflərin təkrarı ilə

Tez-tez زود زود

Gec-gec دیر دیر

Yeyin-yeyin تند تند

Axşam-axşam شب شب

Uzaq-uzaq دور دور

Fars dilindəki keçmiş və ان şəkilçili indiki zaman feili sifətlərinin təkrarlan –ması ilə düzələn mürəkkəb zərflər Azərbaycan dilində yönlük halda işlənən feil köklərinin təkrarlanması ilə düzələn mürəkkəb zərflərlə qarışdır.

Müqayisə edin

Get-gedə (gedə-gedə) رفته رفته

Kəcə-kəcə(qırıq-qırıq) بریده بریده

Soruşa-soruşa رسانپرسان پ

Gülə-gülə خنده خنده

Ağlaya-ağlaya گریان گریان

Azərbaycan dilində antonim sözlərin yanaşı işlənməsi ilə mürəkkəb zərflər düzəlir.

Məsələn gecə-gündüz gec-tez az-çox gecəli-gündüzlü və s.

Fars dilində də eyni qayda ilə yəni antonim sözlərin iştirakı ilə mürəkkəb Zərflər əmələ gəlir.Lakin bu dildə antonim sözlər arasında “o” kimi tələffüz olunan

“ يا ” işlənir .Müqayisə edin

Böyük-küçük بزرگ و کوچک

Yerli-yersiz گاه و بیگاه

Yıxıla-dura افتان و خیزان

Gec-tez دیر یا زود

Sintaktik-morfoloji üsulla düzələn mürəkkəb zərflər

Azərbaycan dilində sintaktik-morfoloji yolla əmələ gələn mürəkkəb zərflərdə həm sözlər təkarlanır həm də ismin hal şəkilçiləri iştirak edir . Bu üsulla mürəkkəb zərflərin əmələ gəlməsində yanaşan və ya təkrarlanan sözlər bir-biri ilə ismin yönlük və çıxışlıq hal şəkilçiləri ilə bağlanır.

Fars dilində isə bu üsulla düzələn mürəkkəb zərflərin formalaşmasında təkrarlanan sözlər arasında əsasən şəkilçisinin işlənməsi əsas rol oynayır.

Müqayisə edin

Yan-yana پهلو به پهلو

Çiyin-çiyinə دوش به دوش

Qarşı-qarşıya رو به رو
əl-ələ دست به دست

üz-üzə سر به سر
gündən-günə روز به روز
ağızdan-ağıza دهن به دهن

Qeyd.Fars dilində bəzən təkrarlanan sözlər arasında “əlif” işlənir. Məsələn

Uzaqdan- uzağa دور ا دور
Başdan-başa سر ا سر
Çiyin-çiyinə دوشا دوشه

Azərbaycan dilində də təkrarlanan sözlər –ba şəkilçisi ilə işlənərkən mürəkkəb

Zərflər əmələ gəlir. Məsələn

Üzbəüz ağızbağız günbəgün ilbəil aybaay və s.

Fars və Azərbaycan dillərində mürəkkəb zərflərin əmələ gəlməsində göstərilən şərikli üsullarla yanaşı hər bir dilin özünəməxsus üsul və qaydaları da mövcuddur ki həmin qaydalar əsasında mürəkkəb və düzəltmə zərflər əmələ gəlir. Məsələn

1)Azərbaycan dilində təkrarlanan isim sifət və zərflərdən birincisi çıxışlıq İkincisi isə yönlük halda işlənməklə mürəkkəb zərflər düzəlir.

Məsələn

Uzaqdan-uzağa	başdan-başa	ildən-ilə
Axşamdan-axşama	açıqdan-açığa	saatdan-saata

Bu tipli mürəkkəb zərflərin fars dilindəki qarşılığı əsasən təkrarlanan sözlər arasında be şəkilçisinin iştirakı ilə verilir.Məsələn:

روز به روز ساعت به ساعت سال به سال دهن به دهن دست به دست هفته به هفته

2) III şəxs, tək bildirən mənsubiyyət şəkilçisi qəbul etmiş ismin sifət və ya zərflə birləşməsindən düzələn mürəkkəb zərflər.Məsələn:

Başıuca,üzüaşağı

Başıaşağı,əliboş və s.

Bu tipli mürəkkəb zərflərin bəzilərini fars dilində qarşılıqlı tərəflər arasında

“be“-nin işləməsi ilə verilir.Məsələn: رو به زیر سر به زیر

bəzən də sadəcə olaraq yanaşma yolu ilə ifadə edilir.Məsələn:

تهی دست دست خالی

3) Hər iki dildə fel köklərinin müəyyən şəkilçi qəbul edərək təkrarlanmasından mürəkkəb zərflər düzəlir. Belə ki Azərbaycan dilində kökünə -a (-ya) şəkilçisi qoşulan fellərin təkrarından düzələn mürəkkəb zərflərin fars dilində qarşılıqları bəzən an şəkilçili feli sifətin təkrarı ilə düzələn mürəkkəb zərflərlə ifadə edilir. Məsələn:

پرسان	سoruşa-soruşa
gülə-gülə	خندان خندان
ağlaya-ağlaya	گریان گریان
qaça-qaça	دوان دوان
sürünə-sürünə	خزان خزان

Bu yolla (təkrarlama yolu ilə) düzələn mürəkkəb zərflərin fars dilində qarşılıqları an şəkilçili mürəkkəb zərflərlə də ifadə olunur. Məsələn:

uç-a-uça	پرواز کنان
gəzə-gəzə	گردش کنان
gülə-gülə	خنده کنان
ağlaya-ağlaya	گریه کنان

Bəzən də belə mürəkkəb zərflərin fars dilində qarşılığı eyni fel kökü və an şəkilçisi qoşulan həmin kökün təkrarı ilə düzələn mürəkkəb zərflərə uyğun gəlir. Məsələn:

sürünə-sürünə	خزان خزان
soruşa-soruşa	پرس پرس
sürüyə-sürüyə	کش کشان
çəkə-çəkə	کش کشان

Bəzi hallarda isə Azərbaycan dilindəki bu tipli mürəkkəb zərflərin fars dilindəki qarşılıqları zərflik budaq cümləsi ilə ifadə olunur. Məsələn:

yaza-yaza	در حالیکه می نوشت
oxuya-oxuya	در حالیکه می خوند
yata-yata	در حالیکه دراز کشیده است

Bilavasitə fars dilinin özünə məxsus qrammatik qaydalar əsasında yaranan mürəkkəb zərflər də az deyil.

Fars dilində bilavasitə bu dilin öz daxili qayda qanunlarına uyğun şəkildə düzələn zərflər var. Bunlardan bir neçəsini göstərmək yerinə düşər.

1) yek sayı mərtəbə, dəfə sözləri ilə bir vurğu altında işlənərkən zərf əmələ gəlir. Məsələn:

(yekmərtəbə)-birdən, qəfildən, qəflətən
(yekdəfə)

با دست لرزان چراغ را روشن کرد و یکمرتبه در را باز کرد

2) Vaxt mənasını bildirən (moğe,henqame,vəxt) sözlərinin obyektiv zaman bildirən sözlərlə (şəb,əsr,zohr,zemestan,bəhar) izafət əlaqəsində işlənməsi ilə zərf əmələ gəlir

Məsələn:

هنگام ظهر موقع زمستان وقت شب موقع بهار
همه آنها موقع ظهر در خانه یکی از رفقا جمع می شدند

3) (qəbl,pəs,piş,bəd) kimi sözlərin müxtəlif nitq hissələri ilə “əz” qoşması vasitəsi ilə birləşməsi nəticəsində zərflər əmələ gəlir.Məsələn:

پیش از اتمام کار پس از خوردن قیل از شروع به کار
بغد از عید نوروز بغد از پایان درس

4) Bir qrup zərflərin əmələ gəlməsində (ta,ba,dər,be) qoşmaları aparıcı rol oynayır.

Məsələn:

bir qarış (boyda)- به قدر یک وجب
bir misqal (qədər)- به قدر یک مثقال
bir dırnaq (ölçüsündə)- به اندازه یک ناخن

“Kəmal” sözü müxtəlif isimlərlə izafət əlaqəsində işlənərkən əmələ gələn izafət tərkibləri ba ön qoşması vasitəsilə zərf kimi formalaşırlar.Məsələn:

tam sevinclə- با کمال شادی
tam sadəliklə- با کمال سادگی
tam həvəslə- با کمال میل
tam iştəha ilə- با کمال اشتها

Azərbaycan dilində ərəb fars dillərindən alınmış zərflər etimoloji baxımdan quruluşca düzəltmə sözlər qrupuna daxil olsalar da,müasir Azərbaycan dilində tərkib hissələrinə bölünməyən sadə leksik vahidlər kimi qəbul edilmişdir.Məsələn:

Azərbaycan dilində vətəndaşlıq hüququ qazanmış bu dilinin lüğət tərkibinə daxil olmuş daim,həmişə kimi sadə zərflərlə yanaşı:

mərdanə- مردانه
acizanə- اجزانه
təsadüfən- تضادفا
hövlnak- هولناک
ümmən- غموما
dərhal- فورا
təqribən- تقریباً
təxminən- تخمیناً

Bu kimi bir sıra zərflər işlənəməktədir. Həmin zərflər mənsub olduqları dillərdə kök və şəkilçiyə tərkib hissələrinə ayrıla bildikləri halda (Məsələn: mərd+anə, aciz+anə, hövl+nak, təsadüf+ən, dər+hal və s.)

Azərbaycan dilində sadə zərflər kimi dərk edilir. Həmçinin, fars dilində işlənən və bu dilin lüğət tərkibinə daxil olmuş ərəb mənşəli alınma zərflər çoxdur. Bunların böyük əksəriyyətini tənvinli zərflər təşkil edir. Məsələn:

şəxsən-	شخصا
hətmən-	حتما
məmulən-	معمولا
təsadüfən-	تصادفا
adətən-	غادتا
təğribən-	تقريبا
ettefağən-	اتفاقا
ümumən-	عموما
forən-	فورا
əksərən-	اکثرا

Alınma zərflərin bir qismi isə bedun, bəla, ön şəkilçiləri ilə düzələn ərəb mənşəli zərflərdən ibarətdir. Məsələn:

bedun cəvab-	بدون جواب
bedun şək-	بدون شک
bedun tənəffös-	بدون تنفس
bela erade-	بلا اراده
bela şək-	بلا شک

1.2 Zərfin mənaca növləri

Azərbaycan dilinin qrammatikasına aid son vaxtlarda yazılmış kitablarda zərfin beş mənə növü göstərilmişdir. Bunlar aşağıdakılardır:

- 1) Tərzi-hərəkət zərfləri-
- 2) Zaman zərfləri-
- 3) Kəmiyyət zərfləri-
- 4) Yer zərfləri-
- 5) Səbəb zərfləri-

Fars dilinin qrammatikası kitablarında zərfin yuxarıda göstərilən növləri ilə yanaşı inkar və oxşarlıq bildirən növləri də verilmişdir.

- 1) Tərzi hərəkət zərfləri

Hər iki dildə zərfin bu növü hərəkətin, işin keyfiyyətini, icra tərzini, eyni zamanda hərəkəti və işi icra edənin vəziyyətini, necəliyini bildirir. Tərzi hərəkət zərfləri (

çequne,çecür,çetur-necə ? nə cür ? nə təhər ?Beçətəriq nə cür ? hansı yolla ? sullarına cavab olur.Məsələn:

Gümüş ahəstəcə mahnı oxuyurdu.

پروین اهسته اهسته اواز می خواند

2) Zaman zərfləri

Hər iki dildə zaman zərfləri iş,hal və hərəkətin icra olunduğu vaxtı,zamanı bildirir.Bunlar ki-haçan? nə zaman? taçevəxt-nə vaxtacı? nə vaxta qədər?

dərçemoğə-nə zaman ? çevəxt-nə vaxt suallara və s. cavab olur.Məsələn:

Nümayəndələr gündüzlər konfransda iştirak edirlər axşamlar isə onları konsertə teatra aparırdılar.

نمایندگان روزها در جلسه های گردهمایی شرکت می کردند شبها یا به سینا و یا به تاتر می رفتند

3) Kəmiyyət zərfləri

Hər iki dildə kəmiyyət zərfləri işin,hərəkətin miqdarını,ölçüsünü,əndazəsini bildirir.(ta,çe həd,çe qədər,çənd) nə qədər ? nə ölçüdə ? neçə ? suallarına cavab olur.Məsələn:

O,məktubu azı on dəfə oxumuşdu.

او نامه را حداقل ده بار خوانده بود

چند شود بارکش این و ان

4)Yer (məkan) zərfləri

Hər iki dildə zərflərin bu növü iş,hal və hərəkətin icra olunduğu yeri,məkanı bildirir.

koca-hara ?

dərkoca-harada ?

suallarına cavab olur.Məsələn:

Onu om qədər yuxarı-aşağı aparıb gətirdilər ki,lap əldən düşdü.

یا چو غواضان درون قعر اب

هر یکی چیزی همی چپند شتاب

5) Səbəb zərfləri

Azərbaycan dilində səbəb zərfləri ismin çıxışlıq halında işlənən zərfləşmiş sözlərlə ifadə olunur.Məsələn:

dəhşətdən,sevindən,gülməkdən

Gülməkdən gözləri yaşardı.

Aclıqdan ayaqları əsirdi.

Göründüyü kimi,işin,hərəkətin icrasının səbəbi “aclıqdan”,”sevindən” sözləridir.

Fars dilində də,təqribən eyni qayda ilə,yəni çıxışlıq hal şəkilçisinin qarşılığı olan “əz”-in iştirakı ilə düzələn ifadələr səbəb zərfləri olur.Məsələn:

از گرسنگی پاهایش می لرزید

از گریه چشمایش یاد کرده

6) İnkâr bildirən zərflər

Zərflərin bu növü müəyyən bir fikrin, hərəketin, işin icrasının inkarını, qeyri-mümkünlüyünü ifadə edir. Məsələn:

Mən heç cürə sizin fikrinizlə razılaşa bilmərəm.

من به هیچ وجه نمی توانم با عقیده شما همراهی شوم

7) Oxşarlıq bildirən zərflər

Zərfin Azərbaycan dilində olmayan bu növü işin, hərəketin icrasının başqa bir hərəketin, işin icrasına oxşamasını bildirir

Oxşarlıq bildirən zərflər fars dilində (var, san, asa)- şəkilçilərinin müvafiq sözlərə qoşulması ilə (Məsələn, bərqasa-ildırım kimi yeksan-bir cür, divanevar-dəli kimi)

düzələn sözlərlə, həm də "kimi" mənasında işlənən (mesl, nəzir, çun, həmçun, manənd)-kimi oxşarlıq anlayışı bildirən sözlərdən birinin iştirakı ilə düzələn tərkiblərlə ifadə edilir. Məsələn:

طوطی همینکه از قفس خارج شد با جهش برق اسا به اسمان پرواز کرد

Tutuquşu elə ki, qəfəsdən çıxdı sıçrayıb ildırım kimi Asimana uçdu.

Bu, gün kimi aydındır.

روشن است این همجوروز

Eşq dənizi qazan kimi qaynadar

Eşq dağı qum kimi əzər

Ədəbiyyat siyahısı

1. Dəmirçizadə Ə. Quliyev D. Qrammatika Bakı: 1998
2. Hatəmi N.M. "Fars dili". Ali məktəblərin 1-ci kurs tələbəli üçün dərslik. Bakı. "Maarif" nəşriyyatı. 1986
3. Hatəmi N.M. "Fars dili". Ali məktəblərin 3-cü kurs tələbələrini üçün dərslik Bakı. "Maarif" nəşriyyatı. 1992
4. Həsən Ənvəri, Həsən Əhmədi. "Dəsture Zəbane Farsi". Tehran: 1370
5. Rüstəmovna Təhminə. "Fars dili" Beynəlxalq Əlhuda nəşriyyatı. Bakı: 2004
6. B.V. Miller. Персидский- русский словарь. Москва: 1953

Kamala Mammadova

**ADVERB IN PERSIAN AND AZERBAIJANI LANGUAGES
SUMMARY**

In both Persian and Azerbaijani, the adverb is one of the independent parts of speech.

The distinctive feature of the adverb, compared to other parts of speech (except the verb), is that it directly expresses the sign, quality, state, place, or time of an action, condition, or event.

In this sense, the adverb is directly connected to the verb — in other words, it depends on the verb and can be called its “servant.”

Because of this feature, the adverb closely resembles the adjective, since the adjective is also directly connected to and dependent on the noun.

Thus, both the adverb and the adjective are independent parts of speech, and both share the function of expressing a feature, quality, or manner.

The difference lies in the fact that the adjective describes the quality, property, or manner of an object, while the adverb describes the quality, property, or manner of an action or event.

This shared characteristic in both languages sometimes makes it difficult to distinguish whether certain words are adjectives or adverbs.

Keywords: adverb, simple adverbs, derived adverbs, compound adverbs, syntactic

НАРЕЧИЕ В ПЕРСИДСКОМ И АЗЕРБАЙДЖАНСКОМ ЯЗЫКАХ РЕЗЮМЕ

В персидском и азербайджанском языках одним из самостоятельных частей речи является наречие.

Отличительная особенность наречия по сравнению с другими частями речи (кроме глагола) заключается в том, что оно непосредственно обозначает признак, качество, состояние, место или время действия, явления или события.

В этом отношении наречие тесно связано с глаголом, другими словами, оно зависит от глагола и служит ему — является его «служителем».

Именно поэтому наречие во многом похоже на прилагательное, так как прилагательное также непосредственно связано с существительным и зависит от него.

Таким образом, и наречие, и прилагательное являются самостоятельными частями речи, и обе категории выражают признак, качество, способ действия и т.п.

Различие состоит в том, что прилагательное обозначает признак, качество или свойство предмета, а наречие — признак, качество или способ действия, поступка или явления.

Это общая черта обеих частей речи в обоих языках нередко затрудняет разграничение некоторых слов как прилагательных или наречий.

Ключевые слова: наречие, простые наречия, производные наречия, сложные наречия, синтаксические

Rəyçi: dos. Fərah Hüseyn qızı Niftəliyeva